

TÓTH LILLA

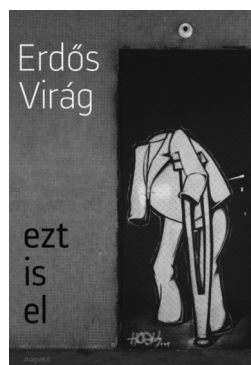
Leltár – állandó hiányérzettel

Erdős Virág: Ezt is el

Közélet – közérzet – politika. Erdős Virág költészetét az előbb felsorolt jelzők mindegyikével illetik. Vajon ezekben rejlik kortárs írónőnk, költőnőnk valódi popularitása? Népszerű mivolta semmiképpen sem kérdőjelezhető meg, versei rendszeresen megosztásra kerülnek a közösségi oldalakon, illetve az Ünnepi Könyvhéten megjelent *Ezt is el* című kötetét is nagy várakozás előzte meg. Erdős Virág költészete kap „hideget és meleget” – de mi lehet az „igazi” oka a pozitív vagy épp negatív kritikáknak? A véleményektől kicsit eltekintve, a másik legfontosabb kérdéskör a kötet megjelenése kapcsán, hogy valójában milyen mértékű a közéleti, „közérzeti”, illetve a politikai költészet szerepe a kortárs lírában.

Mindössze tizenhárom verset tartalmaz Erdős Virág legújabb kötete, a Bíró Dóra fényképének felhasználásával tervezett borító pedig egyszerűsége ellenére is sokatmondó, a fej nélküli mankós alak sajnálatot ébreszthet az olvasóban. A versek elolvasása után pedig talán félelemmel vegyített érzésekkel tekintünk a könyv borítójának hajlott, mankós, fejetlen alakjára – vajon tényleg ennyire tragikus jövő előtt állunk? Mert röviden és tömören összefoglalva ebben fogható meg Erdős Virág legújabb kötetének a mai közhangulatot tükröző mondandójának lényege – valahogy mindenki a sajátjának érzi. De ez önmagában kevés lenne. A következőkben szeretném felvázolni az „Erdős Virág-jelenség” egyes hatásmechanizmusait az *Ezt is el* című kötetben.

A legszembetűnőbb motívum a „leltár” mint retorikai és tematikus eszköz. A kötet második versének kivételével – amely történetesen Berzsenyi Dániel *A közelítő tél* című versének adaptációja – az összes alkotás bizonyos litániaszerű felsorolás, amellyel Erdős Virág teret alkot. Nagyon erőteljes illusztráció ez, melynek célja a közönség, a mindennapok megfogalmazása, körülírása. Az emberi lét mozanatainak bemutatása egyfajta szembesítés: csakúgy, mint a borító esetében, az olvasó magára ismer. Ismerős lehet például a tehetetlenség érzése az *én vétkem* című versben: „hagytam hogy horrorrá / legyen a valóság / hagytam hogy ne legyen / számára / tanulság” (19.). A felsorolások szinte minden versben a végtelenségig bővíthetőek lennének, ennek ellenére állandó hiányérzettel párosulnak. Ez a hiányérzet nem feltétlenül a részletezések elemeinek meglétéből vagy meg-nem-létéből fakadnak. Tulajdonképpen a leltár elemei oly

tényeket, valóságot illusztrálnak, amely egy tökéletlen, sohasem teljes környezetet, életteret mutatnak be.

A felsorolások jellege, összetétele és ritmusa az, amely Erdős Virág verseit igazán kortársá teszik. Valójában jogosan gondolhatjuk azt, hogy Erdős Virág versei lényegében „fordíthatatlanok”: a magyar közéletre, történelmi háttérre vagy akár a magyar gasztronómia nemzeti ízeire tett utalások megnehezítenének mindennemű fordítást. Ezenkívül a tizenhárom vers rengeteg rájátszást, nyelvi játékot közöl, melyek a magyar költészettörténet dallam- és ritmushagyományához kötődnek szorosan. A *Magyar konyha* című vers oly módon használja fel és ötvözi a gasztronómia szókincsét a magyar társadalom tulajdonságait idéző jelenségekkel, hogy közben a konyha képét egy negatív társadalmi vízióra váltja át: „túróval / tárkonnyal / tofuvál / csülökkel / csilivel / konyakkal / könyökkel / balhéval / bunyóval / dilivel / felfőzzük / lefőzzük / befőzzük / kikenjük / belerázzuk / szivatjuk / szopatjuk / átvágjuk / felnyomjuk / lealázzuk”. A vers sorai úgy váltanak át a konyhai térből az utcára, hivatalba vagy akár a parlamentbe, hogy közben mindvégig szinte érezzük a magyar étel ízét. Sokatmondó itt a magyar étel jellege: a vers záró sorai keserű ízt idéznek az olvasóban, ez vetül rá a történelmi kontextusra: „icikét / picikét / vegetát / delikát / borsot / hideget / meleget / törököt / trianont / sorsot”.

A kötet verseinek további nagyon karakteres jellemvonása a sajátos szerkezet, tipográfia. Első pillantásra feltűnik a művek különös elrendezése. Az előbb említett *Magyar konyha* című vers öt sorból álló lépcsős szerkezetben jelenik meg, a *Közelítő* című Berzsenyi Dániel-átirat pedig követi az eredeti vers (*A közelítő tél*) sorainak elrendezésmódját. A verseket ennek ellenére nagyon nehezen lehetne részekre bontani, sőt szinte lehetetlen, mivel a „leltár” elemei közt mellérendelő viszony van. Minden egyes mű igyekszik megteremteni a saját atmoszféráját, és ezen atmoszférán keresztül közvetíti az adott témát, problémát az olvasó felé. Erdős Virág verseiről összességében elmondható, hogy hatásosak, bár talán az összes közül a legerőteljesebb megszólalásmód a *Na most akkor* című alkotásra jellemző. A vers nyíltan megszólítja egy közösség hatalmi képviselőit és aktuális problémákra reflektál, szimplán és egyértelműen, mellőzve az iróniát. A nyolc részre tagolt vers már a kötet megjelenése előtt több fórumon is visszhangra lelt, a siker oka pedig valószínűleg nemcsak a már-már nyers megszólalásformák, hanem a nagyszerű szerkezeti felosztás. A nyolc rész mindegyike ugyanazon sorokkal kezdődik, amelyek refrénszerűen ismétlődnek: „na most akkor mondjátok meg / nagyokosok mi legyen / ki ne legyen miközülünk / maholnap és ki legyen”. A kötet verseiről valóban nem mondható el, hogy boldog jelent és reményteljes jövőt vázolnának. Sajnos a versek tragikus tükröt tartanak az olvasó elé, talán ezért is mellőzik az iróniát, a magyar embereket szenvedő és passzív cselekvőként jelenítik meg. Így kanyarodunk vissza az állandó hiányérzethez, a felsorolásokból a kérdésekre soha nem kapunk választ.

Ahogy a fentebbi idézetekből is kiténik, a verseknek sajátos ritmusa, dallamvilága van. Nem véletlen, hogy Erdős Virág aktívan együttműködik a *Rájátszás*-projektben. A *Rájátszás*, amelynek anyaga 2013-ban megjelent könyv és CD formájában, egy olyan fúziója a kortárs pop-rock szcénának és költészetnek, melyben a költők és zenészek kölcsönösen „rájátszanak” egymás alkotásaira. Ahogy azt Erdős Virág többször is megjegyezte, maga a kötet cím is Kollár-Klemencz László, a Kistehén zenekar tagjának szellemi terméke. Kérdés, hogy ez az együttműködés mennyire jelenik meg az *Ezt is el* című kötetben. Úgy gondolom, ezek az alkotások azért is tekinthetők újításnak a kortárs magyar lírában, mert a költészet határait kitérítve zenei formában is élvezhetőek, értelmezhetőek, és ha az olvasó interneten utánanézi Erdős Virág és Kollár-Klemencz László fellépéseinek, megérti, miért is fontos az ilyen jellegű művészet. A közéleti funkció jobban érvényesülni tud, ha az adott társadalom szélesebb rétegeihez képes eljutni a szöveg. Erre a zene, mint a populáris kultúra része, sokkal jobban hivatott napjainkban, mint a költészet. De ha eltekintünk ettől a ténytől, akkor is szembevetendő ennek a művészetnek a minősége. Talán azért is válhatott sikeressé a *Rájátszás*-program, mert az unalmas, silány, mindennapos médiatermékek közt üdítőnek hat egy olyan hang, mint Erdős Virágé, vagy az olyan zenei tevékenység, mint Kollár-Klemencz Lászlóé, együttesen pedig több ez, mint kellemes előadás.

Ezek után érthető, hogy miért is tartják Erdős Virágot a magyar kortárs közéleti költészet jeles alakjának, sőt „frontemberének”. Munkásságát lehet pozitívan és negatívan is értékelni, magasztalni és elítélni. Véleményem szerint, ha eltávolodunk a közéleti jellegtől, akkor sem tekinthetőek ezek a versek értéktelennek, silánynak. Bár vannak kritikusok, akik úgy gondolják, hogy Erdős Virág „egyszerű” nyelvezete miatt nem a legkifinomultabb lírát műveli, mégis figyelemre méltó, hogy versei, illetve azok megzenésített formái tömegekhez szólnak, és olyan népszerűséget biztosítanak szerzőjüknek, ami példátlan. Új tartalmat, terepet biztosítanak a magyar költészet számára, amely mindenképp pozitív eredménye az utóbbi évek folyamatainak.

ERDŐS VIRÁG, *Ezt is el*, Magvető, Budapest, 2013.